

Horák, Bohuslav

Poznámky

In: Horák, Bohuslav. *Daniel Vetter a jeho "Islandia"*. Brno: Filozofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1931, pp. [179]-202

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/118784>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

POZNÁMKY*.

¹ Nanebevstoupení Páně, čtvrtek po neděli Křížové, připadlo r. 1613 na 16. květen.

² Gories Peerse v. 1:

DAR licht ein Landt Nordwest yn der See,
Vam Dúdtischen Lande, so men fecht,
Veer hundert Myle ummetrendt efft mehr,
Yslandt fo ys fyn Name recht.

Chytraeus, str. 123: Iter autem ex ostio Albis ad sinum Islandiae Bussandi est miliarium circiter quadringentorum.

* Spisy častěji citované:

Olaus Magnus, Historia de gentibus septentrionalibus. (A Cornelio Scribonio in epitomen redacta.) Antverpiae 1562.

Gories Peersé, veršovaný popis Islandu (Van Yslandt) z r. 1561. Podle tisku z r. 1594 byl vydán W. Seelmannem v Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung, Jahrgang IX. 1883. Norden und Leipzig 1884. Str. 110—25.

D. Chytraeus, Chronicon Saxoniae et vicinarum aliquot gentium ab anno Christi 1500 usque ad 1593. Lipsiae.

Abraham Ortelius, Theatrum orbis terrarum. Antverpiae 1595. Text k mapě Islandu (mapa 103).

Dithmar Blefken, Islandia sive populorum et mirabilium, quae in ea insula reperiuntur, accuratior descriptio: cui de Gronlandia sub finem quaedam adjecta. Lugduni Batavorum. 1607.

Arngrím Jónsson, Crymogaea sive rerum Islandicarum libri III. Hamburgi 1609.

Arngrím Jónsson, Anatomie Blefkeniana, qua Ditmari Blefkenii viscera, magis praecipua, in libello de Islandia anno 1607 edito, convulsa, per manifestam exenteritatem retexuntur. Typis Holensibus in Islandia boreali. Anno 1612.

David Fabricius, Van Isslandt vnde Grönlandt / eine korte beschryuinge vth warhafften Scribenten mit vlyte colligeret / vnde in eine richtige Ordnung vorahtet. Gedruckt Im Jahr / 1616. Originál s překladem holoňmeckým vydal Karl Tannen. Bremen 1890.

³ Míňeny jsou lodi (convoys, Convoyer, Convoy-Schiffe), jichž se užívalo pro ochranný doprovod lodí obchodních. Měly výhradně defenzivní úkol a bývaly také rozlišovány od lodí válečných.

E. Baasch, Hamburgs Convoyschiffahrt und Convoywesen. Ein Beitrag zur Geschichte der Schiffahrt und Schiffahrtseinrichtungen im 17. u. 18. Jahrhundert. Hamburg 1896. Str. 10.

⁴ Pátek po svaté Trojici, první neděli po svatodušních svátcích, připadl r. 1613 na 7. červen.

⁵ Helgapeld = Helgafell. Na mapě 103 u Abr. Ortelia: Helgapelt. Helgafell je farářství, ležící pod vrchem téhož jména, 73 m vysokým. (Generalstabens Topografiske Kort 1 : 50.000. List Stykkishólmur.)

Misto, kde loď přistala, hledal Sigurd Jónasson (Annaler, str. 306) na výběžku Thórsnes, Th. Thoroddsen (Gesch. II., str. 207) buď tam, nebo dále na západě v malé zátocce Kumbaravogur u Bjarnarhöfn. M. Thórdarson pak zjistil, že to byl záliv Nesvogur jižně od Stykkishólmu (srov. článek Waltrův, Čs. R. I.). K tomuto výkladu bych ještě připojil, že Nesvogur je uveden (v tvaru Neschwage) výslovně v záznamu z r. 1583 mezi osmi islandskými přístavy, navštěvovanými v 16. stol. brémskými loďmi. (E. Baasch, Forschungen zur hamburgischen Handelsgeschichte I. Die Islandfahrt der Deutschen, namentlich der Hamburger, vom 15. bis 17. Jahrhundert. Hamburg 1889. Str. 108.)

⁶ Etymologický výklad výrazu hanslování, souvisejícího se slovem hansa, viz u Waltra, Xen. Prag., str. 229.

⁷ Byl to Moravan Jan Salmon.

⁸ Rychtářem je míněn lögman (dánsky Laugmand) severozápadní čtvrti Jón Sigurdsson, který jako jeho předchůdce (Jón Jónsson) byl asi též sýsluman (dánsky Sysselmand, to jest správce) snaefelského kraje. Jón Sigurdsson stal se lögmanem r. 1606. Sigurd Jónasson, Annaler, str. 307. E. Walter, Xen. Prag., str. 212, Čs. R. II. O instituci lögmanů (nejvyšších soudců) srov. výklad Waltrův (Xen. Prag., str. 228).

⁹ Jak dokládá Th. Thoroddsen (Gesch. II., str. 206, pozn.), bylo v 17. stol. na Islandě soli jen velmi málo užíváno.

¹⁰ Sněmem je míněn althing, který se scházel na pláni Thingvellské při severním břehu jezera Thingvellského. Popis krajiny, kde

sněm zasedal, obsahuje třetí kapitola Islandie: O vrchnosti a řádu, kterého v zemi své ostříhají.

¹¹ Hejtmanem je míněn höfuðsmaðr, zástupce krále dánského na ostrově. Za Vetterova pobytu na Islandě r. 1613 byl to Herluf Daa (od r. 1606). Sigurd Jónasson (Annaler, str. 307. Thorrodsen, Gesch. II., str. 207. E. Walter, Xen. Prag., str. 212). Nedávno vyslovil E. Walter mínění, že Vetter na Islandě byl r. 1625 a hejtman, jehož uvádí, byl prý Holger Rosenkrans (Čs. R. II.). S tímto výkladem Waltrovým nemohu souhlasiti, ježto nemám nejmenší pochyby o tom, že islandská cesta Vetterova připadá do r. 1613.

¹² Jmenoval se Oddur Einarsson. Biskupem byl od r. 1589 do r. 1630, kdy zemřel ve věku 71 let. Z ostrého sporu, který vznikl mezi ním a hejtmanem (byl to již jmenovaný Herluf Daa) a který vyvrcholil r. 1618, vyšel vítězně. (Sigurd Jónasson, Annaler, str. 307/08; E. Walter, Xen. Prag., str. 212, Čs. R. II.)

¹³ Skálholt leží na jihovýchod od jezera Thingvellského. Bylo tam biskupské sídlo od poloviny 11. do konce 18. stol. (E. Löffler, Dänemarks Natur u. Volk. Kopenhagen 1905. Str. 109. E. Walter, Xen. Prag., str. 227, Čs. R. II.)

¹⁴ Slovo watman (Chytraeus, str. 122: pannum watman; G. Peerse v. 52, 254, 258; David Fabricius, kap. IV. str. 16 píše: Wattman) z isl. vaðmál znamená velmi hrubé domácí látky z ovčí vlny, jichž se též užívalo na Islandě, pak i v Norsku místo peněz. (E. Walter, Xen. Prag., str. 228. E. Basch, Forschungen zur hamburgischen Handelsgeschichte I. Str. 84 a d.). . . Islandicum pannum (vulgo Watman) čteme v textech k mapám Islandu u Abr. Ortelia a Merkatora (Atlas, Amsterdamu 1623, mapa 44).

¹⁵ Zástupce dánského krále měl své sídlo v Bessastadech na poloostrovku, jehož západní břeh oblévá Hafnarfjörður. Arngrím Jónsson, Anatomie Blefkeniana (1612) l. G2: . . . Bessastadii, ubi Blefkenius commoratus dicitur, et praefecti residentia est, . . . Chytraeus, str. 123; I. A. Werdenhagen, De rebus publicis Hanseaticis. (Lugduni Batavorum 1631. I. Str. 331): Portus in meridionali littore nominant nautae: Hainaford, ubi Besseded praefecti regis domus est . . .

¹⁶ Hytland značí ostrovy Shetlandské. (E. Walter [Xen. Prag.,

str. 227] podal také etymol. výklad slova.) E. M. Thorson (Annaler, str. 269 pozn., ne Sigurd Jónasson, jak píše Walter, Xenia Pragensia, str. 227) připustil možnost, že Hytland znamená Shetland nebo Jylland (Jutsko).

Užívání názvu Hytland pro ostrovy Shetlandské je častěji doloženo. Na mapě Olaa Magna (Carta marina et descriptio septentrionalium terrarum z r. 1539) nazývají se Hetlandia a v připojené legendě Hetlandie insulae (O. Brenner, Die ächte Karte des Olaus Magnus vom Jahre 1539 nach dem Exemplar der Münchener Staatsbibliothek. Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandling 1886. No. 15. Str. 10). Chytraeus, str. 123: inde Farae ad grad. latitud. 64 et his meridionaliores Hetlandicae, quas Thilensel vocari quidam annotant. Arngrím Jónsson (Crymogaea, str. 10): perque Hiatlandiam (quae quibusdam male Schetlandia). Týž (Anatome I. F7'): Hiatlandia, Hetlandia. D. Blefken, str. 20: Ferovve et Hitlandia... str. 24... in Hitlandiam, Ferovve et Islandiam... Také Hitlandt u D. Fabricia (kap. 3. str. 14) je Shetland, ne Jütland, jak čteme v hornoněmeckém překladu Fabriciova pojednání (str. 34). Merkatorův Atlas (vydání z r. 1623), mapa 34: Hitland al. Schetland.

¹⁷ Olaus Magnus lib. II. cap. 3: Islandia terra est subiecta polo arctico, ... mari glaciali propinqua atque ob id dici meretur terra glacialis... lib. IV. cap. 15... in Islandia, id est terra glaciali...

Abr. Ortelius (tekst): Islandia sive glacialis terra idem sonat: sic dicta a glacie, quae illi ad boream perpetuo adhaeret.

Blefken, Islandia, str. 20: Islandia terra aspera, montosa et nivosa est... str. 21... a frigoribus, quae ibidem acutissima sunt, et perpetua glacie nomen habet: continuis enim octo mensibus glacie infestatur. David Fabricius, Van Isslandt, cap. II. str. 14: Wat den Namen disses Eylandes anlaget / wert dat van olden tyden her / gemenlick Isslandt genömet / dewyle in de 8. vnde 9. Maenten lanck / darsüluest Iss gefunden wert.

¹⁸ D. Fabricius (kap. 5. str. 17): holdt hebben se ock ein gude nödttrofft gehat / welckes dorch Gades vorordeninge dat Water an den Strandt angedreuen hefft / vnde vth Norwegen vnde Grönlandt dorch de Gewaldt der See affgebraken vnde wechgeüret worden.

¹⁹ G. Peerse v. 85:

Ock kamen dar vor Norden witte Baren
Uth Grönlandt up dem Yse her varen.

D. Fabricius (kap. 8. str. 21): Idt kamen ock dar vth Grönlandt by Norden an Isslandt / vaken mit dem Ise witte Baren ant Landt /

²⁰ Abr. Ortelius (tekst): Snelandia a nive. Arngrím Jónsson, *Crymogaea sive rerum Islandicarum libri III.* str. 9: Primum namque Snaelandia dicta est... Oram autem sub autumnum solvens (totiz Nadoccus), animadvertit montium altiora cacumina nivibus largioribus obduci atque idecirco ére nata, nomen fecit insulae Snaelandia, id est nivosa terra. D. Fabricius cap. II, str. 14: Is ock van etlyken / de in erer Segelatie dar allererst angekamen synt / Schnee-Landt genömet / dewyle se vmme de Herffst tydt / alle Berge darstülest mit Schnee bedecket gefunden.

²¹ Olaus Magnus lib. XXI. cap. 4... duae ecclesiae cathedrales, Scalholdensis et Hollensis...

Chytraeus, str. 122: Duo in tota insula episcopi sunt...

Abr. Ortelius (tekst): Dividitur in duos episcopatus cathedrales, Schalholt et Hola. Na mapè Islandu: Skalholt sedes episcopalis, cui adiuncta est schola. Hola, altera sedes episcopalis, cum schola.

Blefken str. 26. Postquam vero Lutherus innotuit, Christianus Danorum rex sibi puriorem doctrinam comparavit, atque in regno Danico, Norwegico et omnibus sibi subiectis insulis ecclesias repurgavit missis in Islandiam ministris, qui evangelii sementem ibi facerent... Adolescentes quoque idoneos ex Islandia evocavit, quos in Academia Haffniensi suis sumptibus aluit, et ecclesiis et scholis praeesse voluit. Constituerat rex Woldemarus, cum primum Christi doctrinam profiterentur, in Islandia episcopos binos, unum in Scalholden in orientali plaga, alterum in Hollen ad occidentalem solem, quorum successores hodie nihil praeter umbram et nudum titulum habent, nam alios redditus quam butyrum et pisces non habent.

D. Fabricius cap. VII. str. 19...: disser Köninek (totiz Woldemarus II.) hefft twe Bischopdohm in Isslandt geordnet / dat eine tho Schalholden na dat Osten / dat ander tho Hollen na dat Westen / de Bischoppe hebben van den Isslanders neen ander inkament gehat / denn Botter vnde Fische.

Also auerst Köninck Christianus de drüdde des Nahmens in Denemarck regerede / vnde alle syn gantze Köninckkryke vnde alle angehörige Eylanden / na Lutheri Lere vnde Bekentenisse reformerede / so hefft he ock vth Christlykem wolbetrachtem Gemöte vnde yuer / reine vnde Euangelische Prediger in Isslandt geschickt / ... derstülue Köninck hefft ock vth Dütschland fyne yunge Geselen beropen lahten / welcke er alldar hat lahten vp synen vnkosten tho Kopenhagen studirn / in allerley Künsten vnde Sprachen vnderwyset werden / vnde hernamals Kercken vnd Scholen dardörch möchten bestellet werden.

Výtky, které připojil Arngrim Jónasson (Anatome Blefkeniana l. H₃) k údajům Blefkenovým (o založení biskupství králem Valdemarem II., jenž na Islandu nikdy nevládl, o chybné poloze měst Skálholt a Hólar) netýkají se ovšem Vetrova líčení.

²² Ab. Ortelius (tekst): *Lingua utuntur cimbrica, sive veteri germanica . . .*

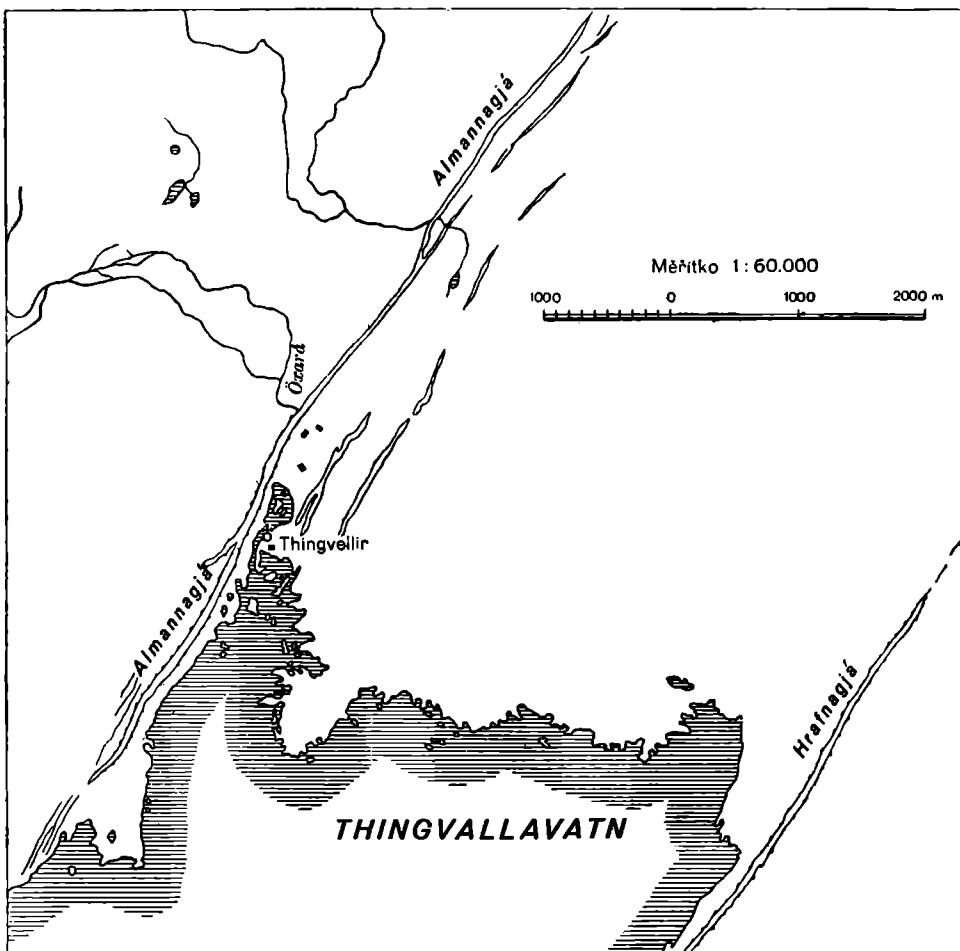
Podobně píše Komenský (*Methodus linguarum novissima*, 1649, kap. III, § 25): *Aquilonares linguae matricem agnoscunt Germanicam, Belgica nempe et Danica seu Ussetica et Anglica moderna et Islandica, et si quae sunt aliae.* (Veškerých spisů Jana Amosa Komenského svazek VI. V Brně 1911, str. 237.)

²³ Hólar leží v severní části země.

²⁴ Abr. Ortelius (tekst): *Qua ratione rex Daniae, qui et Norvegiae, eo quotannis praefectum immittit, cui nunc obediunt ut quondam suis episcopis . . .*

D. Fabricius, str. 13: *Vnde gehöret disse Insel vnder dat Gebeede des Köninges van Dennemarck de synen Stadtholders Jarlykes darhen skicket.*

²⁵ Blefken, str. 55. *Est in media fere insula locus amoenissimus, verno tempore paradisum esse diceret, ubi olim mons fuit excelsus, qui ut hodie Hecla, intraneo igne arsit; quae materia posteaquam consumpta fuit, planitiem effecit, scopuli tamen, qui circum montem fuerant erecti, adhuc stant, itaque iste locus natura ita munitus est, ut intrantibus singulis sit eundum. Hic locus duobus cataractis insignis est, ubi duo flumina ex altissimis rupibus e diverso sese praecipitant, cum stupenda et horrenda aquarum ad scopulos collisione, hi fluvii in medio campo se coniungunt et magna vortigine in terra absorbuntur.*

Thingvellská pláň.

D. Fabricius, cap. IX. str. 22: Idt ys int Middel van dem Eylandt ein sehr lustiger Ordt / welckes men by Sommertydt ein Paradis nömen möchte / dar eermals ein groter Berch gestanden / welcker na dem er gantz vthgebrandt / ys ein euen Platz daruan geworden / de Klippen auerst de vmme den vorigen Berch gestanden hebben / de stahn noch alldar / ys derwegen van Natur ein sehr

befestigeder Ordt / dat men einer na dem anderen henin gahn kan / vth dissen hogen Klippen springen heruör yegen einander twe Waterströme / vnde desülven mit einem groten vngehewren Schall vnde Fall an de Steenklippen / vnnde disse beyde Revire kamen int midden disses euenen Platzes thosamen / vnde werden dar van der Erden vorschlungen.

²⁶ Řeka Öxará.

²⁷ Nazývá se Thingvallavatn.

²⁸ Vetter tu popisuje proslulou propast zvanou Almannagjá. Je to hluboká, 7 km* dlouhá, trhlina severně od Thingvallavatn v pohlaciálním lánovém poli, jehož část (ohraňčená na západ trhlinou Almannagjá) v předhistorických dobách značně poklesla. Proto její východní (pokleslá) stěna je jenom 10—15 m vysoká, kdežto západní strmí kolmo do výše 30 m. Na dně je Almannagjá 40—50 m široká. Dnes jí zčásti protéká řeka Öxará, jejíž tok tam byl prý teprve sveden v dávných dobách. (Th. Thoroddsen, Island, I, str. 35, 142.)

²⁹ Blefken, str. 57: Damnati capitis securi feriuntur.

D. Fabricius, str. 23: De thom Dode vorördelt sindt / werden mit einem Byl hingerichtet.

³⁰ Zasedání althingu trvalo 14 dní (Sigurd Jónasson, Annaler, str. 312. E. Walter, Xen. Prag., str. 215.

³¹ Blefken, str. 30: De his tribus generibus primum est eorum, quos lochmaders vocant, id est justitiae viros, nam loch illorum linqua jus sonat: hi iustitiam administrant, suntque illorum plures, duodecim tamen singulis annis praesunt justitiae. Horum decretis iudicioque omnes parent.

str. 56: Audita sacra concione viri duodecim, quos lochmaders, quasi justitiae viros, dicunt, humi considunt, singulis in manu liber est eius insulae ius continens, populari linqua conscriptus. Lögmani (celkem čtyři) byli nejvyšší soudeci na Islandu. (E. Walter, Xenia, str. 228.)

³² Blefken, str. 37: Tempore hiberno ante et post solstitium, cum sol descendit atque in sagittario, capricorno et aquario est, ab

* Thoroddsen udává (str. 35) délku trhliny na 7 km, (str. 142) na 10 km. Podle mapy Islandu (1 : 50.000) je první údaj správnější.

illis recedit, neque supra horizontem ascendit donec pisces attigerit*, igitur nullam lucem habent nisi a luna et stellis. Vicissim circa solstitium aestivum, cum sol ad geminos, cancerum ac leonem ascendit, numquam infra horizontem descendit, igitur eo tempore noctem non habent. Hiberno vero tempore ad multos dies lecto se continent, atque ludos saccorum, quorum inventum Xerxi philosopho debetur, exercent: interim famuli cibum illis praeparatum ad lectum deferunt. Ex oleo piscium lampades continue alunt, alii ex saevo candelas urunt. Mense Februarii, cum primum sol supra horizontem ascendit, paulatim dies longiores fiunt, tunc piscari incipiunt...

Daleko správněji o věci psal ovšem astronom D. Fabricius v kap. XI. (Van des Dages lenge in Isslandt, str. 25): Wann de dach im Winter am körtesten ys / vme dat solstitium hybernium / so ys in dat Süder deel van Isslandt der Dach men twe stunde lanck / by Sommer auerst ys de lengste Dach twe vnde twintich stunden lanck.

De auerst vorder na dem Norden van Isslandt wahren / hebben etlick tydt im Winter neen Dach / vnde des Sommers nene Nacht / also dat enen de Sonnen alssdann nicht vndergeith / sondern dach vnde nacht scheineth.

Ve skutečnosti trvá na Islandu nejdelší den 21 hod. 1 min.; nejkratší pak 3 hod. 53 min. (Sigurd Jónasson, Annaler, str. 312; E. Walter, Xen. Prag., str. 215.)

³³ Výklad o rašelině podal také D. Fabricius (5. kap., str. 17).

³⁴ Dosud jsou dějepravné knihy oblíbenou četbou Islandanů. (E. Walter, Xen. Prag., str. 226.)

³⁵ Olaus Magnus lib. II., cap. 3: Pro maiori parte montosa est et inculta praesertim versus plagam septentrionalem....

Věta se opakuje v textu Orteliově. Srov. též P. 17.

³⁶ Údaje Olaa Magna (lib. II., cap. 2) viz v P. 39.

Gories Peerse v. 8.:

Ein hoch Berch, de Schnevels Jôkel groth,

Den nemandt je hefft van Schne fehn blodt,

Blefken, str. 41: Sunt in Islandia tres montes valde mirabiles, unus mons Crucis, alter Snevelsiocckel dicitur. Hi duo nubes alti-

* h. e. a 12. Novemb. ad 9. Febr. (Arngrím Jónasson, Anatome, l. 6a).

tudine penetrant, quorum capita sive summitates nemo unquam vidit, neque unquam glacie et nive vacui visi sunt; in his quotidie fulgura et tonitrua horrenda audiuntur, cum tamen in propinquis convallibus aer aestivo tempore sit sudus et serenus.

D. Fabricius (kap. X., str. 24): So synt in Isslandt dre vornehme Wunderberge/ de eine ys de Crützberch / de ander ys de Schweuelsberch / disse beyden synt höger als de Woleken / de Giffel hyruan hefft nemandt jemals gesehen / denn se mit ewigen Schnee vnnde Ise bedecket synt / dar höret men dachlykes growsam blixem und Donneren so doch de Lucht by Sommerstyd in den nechsten Dalen schön vnde klar ys / ...

Sigurd Jónasson vytkl Vetrovi, že podle něho nelze prý spatřit vrch Snaefellsjökulu pro výši a proto, že je zahalen mraky. (Annaler, str. 313, E. Walter, Xenia, str. 215.) Výtka je odůvodněna překladem Thorsonovým: ... og paa Grund af dets Höide og de Skyer, der bestandig omgive det, kan man ikke see heelt op til Toppen (str. 278), který tu není zcela přesný. V překladě vypadlo totiž slovo *zawsze*, které čteme v polském textu: ... która dla swojej wysokości nie *zawsze* cała aż do wierzchu się widzieć może, a to dla obłokow, które ją nakrywają. Totéž omezení obsahuje také text český (ne vždycky) a německý (nicht allezeit). Vetter je tedy v té věci, ač jeho údaj se namnoze přimyká k Blefkenovi a Fabriciovi, přece věcnější a přesnější.

³⁷ Blefken, D. Fabricius.

³⁸ Podobné vypravování bylo rozšířeno v okolí podle svědectví Eggerta Ólafssona ještě v 18. stol. Jeho znění, poněkud odchylné od toho, jež zaznamenal Vetter, viz u Sigurda Jónassona, Annaler, str. 313, Waltra, Xen. Prag., str. 215/16, Thoroddsena, Gesch. II., str. 210 pozn.

³⁹ Olaus Magnus lib. II., cap. 2 ... horum montium situm et naturam ostendimus esse singularem, scilicet in eorum vertice nivem fore quasi perpetuam et in base sulphureum continue sine sui corruptione exardentem. Qui propius accedunt, vi pulveris et favillae scaturientis facile suffocantur et maxime cum in multis locis torridae voragines cum cinere apparent montium combustorum et valium ... lib. II., cap. 3. Rupes etenim sive promontorium in ea est, quod instar Aetnae perpetuis ignibus aestuat. Ibiq̄ue locus esse

creditur poenae, expiationisque sordidarum animarum. Illic nempe spiritus seu umbrae comperiuntur se exhibentes manifestos humanis ministeriis sive alio violento caso enectorum. Spectra sese offerunt congressibus notorum hominum tam manifesta, ut tanquam viventes accipiantur ab ignaris mortis illorum data dextra. Nec deprehenditur error, priusquam disparuerint umbrae. Podobně píše Abr. Ortelius: In primis est Hecla mons perpetuis ignibus, instar Aethnae, aestuans non perpetuis, sed statis temporibus, ut inquit Jonas . . .

Zikmund z Puchova, Kozmogr. Česká (1554) l. 497 v. zaznamenává o Hekle: Tento vrch když hoří, jako nejhroznější hromobití hřmí a kamení velmi veliké, k tomu síru a popel tak daleko okolo sebe vyhazuje, coby dvacetikrát na dál vystřeliti mohl, že nikdež nic okolo něho vuokol ruosti nemuože. Kteří přirození tohoto ohně poznati a spatřiti sou žádostiví a z příčiny té když k němu blíže přistupují, ty hned za živa země pohlcuje. Neb mnohé propasti vuokol sou popelem přikryté, že se jich kdo těžce uvarovati muože. Odtud také blízko oheň vychází, kterýžto vodu pálí a v nic obrací, koudeli pak nic neškodí. Někteří se domnívají, že by tento oheň odtud pocházel, kde se duše hříšné a nepravostmi oškareděné trápí a mučí.

Gories Peerse v. 11.:

Noch ys dar ein Berch, heth Hekelvelle,
Den holden dar de Buren vor de helle,

Chytraeus, str. 123 (o Hekle): . . . mons ipse cum furit ut horribilia tonitrua insonat: projicit ingentia saxa, sulfur evomit, cineribus egestis terram tam longe circum circa operit, ut ad vigesimum lapidem coli non possit. Qui naturam tanti incendii contemplari cupiunt et ob id ad montem propius accedunt, eos una aliqua vorago vivos absorbet. Nam et multae sunt et cineribus ita tectae, ut ab ipsis sibi satis cavere nemo possit atque etiam prope exit ignis, qui consumit aquam, stupam non comburit. Haec Agricola.

Blefken, str. 41: Tertius mons ad septentrionem insulae est, neque adeo excelsus, annos vero (str. 42) complures arsit; quo igne, quave materia ignoratur; cum vero per totam insulam sulphur effodiatur, videtur sulphuream materiam aliquando incensam esse. Mons hic haud procul a mari est, mareque ex parte illum alluit, Hecla dicitur, interdum flammam, aliquando ignitam aquam, post nigrum cinerem

et pumices, tanta quidem copia ejicit, ut solem obscuret. Nemo quoque in propinquo ad miliaria VI habitare potest; neque pascuua ulla circum sunt. Aliquando homines audaces, et vitam nihili facientes, lapides per cavernas iniiciunt; nam interdum mira est in monte tranquillitas, praesertim ubi zephyrus spirat; immisos lapides statim horribili fragore ac sonitu rejicit: damnatorum animas hic torqueri vulgus credit: varia et horrenda in hoc monte et circum spectra observari certum est; nam si alicubi sit praelium commissum, Islandici praesertim ii, qui in mari vicino Heclae navigant et piscantur, praelii commissi diem sciunt, etiamsi ignorent, ubi sit factum: (str. 43) vident enim [ut ipsi referunt] cacodaemones exeuntes et revertentes, umbrasque adducentes . . . Si qui fluctibus aut alioqui perierint aut mortui fuerint, interdum suis relictis amicis et notis tristes apparent, quaesiti quo et unde, ad Heclam sub inclementi paedagogo daemone deduci se respondent evanescentque. Sicque a sathana fascinati sunt, ut animas demortuorum esse credant.

Sed quia infernum in hoc monte esse, nemo sanae mentis facile credet . . .

D. Fabricius (kap. X. str. 24): . . . de drüdde Berch ys vpt Norden von Isslandt / de Hekelsberch genömet / ys wol so gar hoch nicht / hefft auerst van langen Jahren her geschmoked vnde gebrandt / wat ydt vor ein Vüer vnde materia sy / weeth men nicht / dewyle auerst dorch de gantze Insel Scheweuel vth der Erden gegrauen wert ys tho gelöuen / dat ydt eine schweuelige Materie sy / disser Berch ys nicht with van dem Meer / werpet vnderwylen Flammen vth / denn dat heet Water werpet tho tyden schwarzen Sinder vnde lichte helle Stenen / vnnde datsülue in so groter menge / dat de Sunne daruan vordunckelt wert / Vp söss Mylen na darff nemandt by dissem Berge wahren / men gelöuet auerall / dat hyr scholde de Helle syn / darinn de verdampfen Seelen gequelet werden / den ydt werden in vnde vmme dissen Berch / mannigerley vnnde schrecklyke Gespenste gesehen / Vnnde wor etwa sonsten an einem frömbden ordt edder Landen eine Schlacht geschehen ys / dat können de Isslanders / sonderlick de yenigen de vp dem negesten Meere by dissem Berch in eren Schepen fischen / als bald weten / an welckerem Dage de Schlacht / wenn se gelyck nicht weechten den Ordtd wor ydt geschehen sy / (denn se sehen / alse se

(25) vormelden) de Düuelen vth vnde ingahn in den Berch / vnde de Gespensten der Menschen herbringen.

Výhodně se liší Vettrem udaná poloha Hekly nedaleko Skálholtu (ač vzdálenost tří mil je příliš malá) od toho, co napsali Blefken a Fabricius, že sopka leží na severu Islandu, nedaleko moře. Sigurd Jónasson (Annaler, str. 314) napsal, že sopka Hekla byla v historických dobách až do roku 1845 osmnáctkrát (ne sedmáctkrát, jak má Walter, Xenia, str. 216) v činnosti. U Thoroddsena (Island I., str. 154) je pro tutéž dobu zaznamenáno dvacet jejich výbuchů.

⁴⁰ Zikmund z Puchova, Kozmografia Česká I. 499: A když k některému takovému duchu zjevenému jeho známi a příbuzní se sejdou, napomínajíce ho, aby šel domův, tedy ti duchové velmi žalostivě vzdychají, pravíce, že do hory Hekly musí jíti a po takové řeči hned mizejí.

⁴¹ Blefken (str. 66) vypravuje, jak prý sám učinil pokus vystoupit na Heklu: ...totum quadriduum consumpsi, dum per loca aspera, montosa et avia ad hunc montem contendimus. Ad aliquod miliaria circum Heclam omnia nigro cinere et pumicibus erant repleta. Ale výstup jeho na vrch byl náhle zmařen, neboť: subito in terrae visceribus magnus auditur fragor, hunc secutae sunt flammae caerulei coloris, quae sulphureo suo et taeterrimo factore me pene extinxerunt, vixque ad relictos comites et equos evasi.

Je možné, že Vetter vypisuje nebezpečí, které hrozí při výstupu na Heklu, měl na mysli i toto líčení Blefkenovo.

⁴² Podobně se na věc dívali ještě v 18. stol. (Sigurd Jónasson, Annaler, str. 315. E. Walter Xen. Prag., str. 216/17).

⁴³ K tomu poznamenal Sigurd Jónasson (Annaler, str. 315): I Slutningen af dette Capitel omtaler Forf. en Jordbrand, som skulde vaere indtruffet i 1613, men da der ikke findes noget i de islandske Aarbøger herom, er der al Grund til at tvivle om Rigtigheden heraf. Podle Thoroddsenova výkladu však jde tu asi o výbuch Eyjafjallajökulu 12. října 1612 (Gesch. II., str. 211, pozn. 1).

⁴⁴ Blefken (str. 39): Diversis in locis per totam fere insulam sunt thermae et calidissimi fontes, qui etiam magna copia effluunt.

D. Fabricius (cap. X. str. 23): An vielen Orden in Isslandt werden warme Waterbörne gefunden / de vth der Erden entspringen /

⁴⁵ Nad touto větou pozastavil se Sigurd Jónasson (Der er, som bekjendt varme og kogende Kilder i Island, men ikke, som Forf. synes at antage, varme Floder og Elve. Annaler, str. 305).

⁴⁶ Vetter, který znal prameny z okolí svého rodiště (aquam Hranicenssem zaznamenal již Tomáš Jordán z Klausenburku, De aquis medicatis Moraviae commentariolus. Francofurdi 1586 str. 120), měl pochopitelný zájem o léčivé prameny a jejich použití.

⁴⁷ Podobné podání podle Sigurda Jónassona odjinud doloženo není. Sám upozornil na paralelu z Isidorových Etymol. (XIII., c. 13 § 5). Annaler, str. 315. Walter, Xen. Prag., str. 217. Pramenem Vetterova údaje je patrně mapa Islandu, založená na práci Gudbranda Thorlákssona (reprodukována u Ortelia i Merkatora), na níž čteme při jižním pobřeží Islandu tyto dva zápisy: západně od osady Grundavig: fons commutans lanas nigras in albas, a východně od osady Klinvig: fons commutans lanas albas in nigras.

⁴⁸ Blefken, str. 50: Fluvii amoenissimi passim per totam insulam, qui incolis pisces magna copia ministrant, salmones, trutas et sturos.

D. Fabricius (kap. 8., str. 21): Idt synt in Isslandt veel herrlyke schöne Reuiren vnde Waterströme / in welckeren groth auerfloth van Fischen ys / als Salm / Stöertruden / etc.

⁴⁹ Gories Peerse v. 82:

Neen ander Wildtwereck alfe witte, grawe und brune Vöffe,
v. 84:

Ock so byten tho dode veel Schape de Vöffe.

D. Fabricius (kap. 8. str. 21): Man findet in disser Insel ock Witte / Grawe vnnde brune Vösse / welcke veel Schape tho dode biten vnde vmbbringen.

⁵⁰ Gories Peerse v. 80:

Du werft yn Yslandt ock nergen vinden
Nene Hafen, Ree, Herten edder Hinden.

D. Fabricius (kap. 8. str. 21): Hasen / Hinden / Herten / sin dar nicht /

⁵¹ Abr. Ortelius (tekst): Sunt in hac quoque ursi, corvi, lepores albi, etiam teste nostro saepius dicto Islando (t. j. Jonas) aquilae albicantibus caudis . . .

Gories Peerse v. 101:

Van Vageln kan ick nicht anders schriben,
Den de Goßarne vnd Raven dat vordryven.
Größer Raven fynt yn Yslandt gewifs,
Als yn nenem Lande tho vinden ys.

v. 105:

Vor Often und Norden fynt ock veel schöner Falcken,
Overft se hebben dar neen Speck by den Baleken.
Veel witte Raphöner fyndt avert gantze Landt gudt,

Blefen, str. 49: *Aves habent nullas, praeter aquaticas, (50) quarum diversae species et genera ibi reperiuntur nobis incognita. Corvi interdum ad albedinem mutati; falcones quoque egregii, inter hos albi, qui magnis sumptibus ab Hispanis et Lusitanis capti et conquisiti, etiam magno numero abducuntur... Habet quoque Islandia albas perdices.*

D. Fabricius (kap. 8. str. 21)... wilde Vagel ock nicht / als Gossarend vnde Rauen datsülue vordryuen / de Rauen sind alldar so groth / als in nenen Landen tho finden / synt meistendeels witt / Idt werden ock dar veel schöner witte Falcken gefangen / de in anderen Landen düer vorköfft werden / vele witter Raphöner sind ock auer dat gantze Landt tho finden / Idt werden ock sonsten wol tamme Vagels vp den Reviren vnde in den inländischen Watern gefunden / auerst se synt vnser Lüden vnbekand.

Ve skutečnosti byl lov sokolů královskou výsadou, na jejíž zachování dánští králové přísně dbali, takže domorodci nesměli lapit sokoly a prodávat je cizincům. To bylo zakázáno i královským sokolníkům. (Sigurd Jónasson, *Annaler*, str. 316, Walter, *Xen. Prag.*, str. 217.)

^{51 a} D. Fabricius (Kap. 8, str. 20): ...dewyle men dar nene Wagen gebruken kan / ...

⁵² „Blickt man in eine derartige Spalte hinab, so sieht man meistens nichts anderes, als einen finsternen Abgrund, manchmal ist jedoch der Boden der Spalte mit Eis und Schnee oder mit Wasser bedeckt“, píše Th. Thoroddsen (*Island I* str. 142.)

⁵³ Vetter tu patrně vzpomíná cesty bařinatou nížinou Mýrarár. Popis její u Thoroddsena, *Island I* str. 16.

⁵⁴ Líčena je tu cesta mělkým pobřežním pásmem, zvaným Löngufjörur. O něm srov. dílo Thoroddsenovo Island I str. 16, 74. Kaalundův shodný popis cesty v tomto pásmu viz u Waltra, Xen. Prag., str. 224; Čs. R. I.

⁵⁵ Olaus Magnus lib. XXI. cap. 3. Gentis huius quasi melior et maior proventus est in piscibus . . .

Chytraeus str. 122: . . . in littoribus maris passim ab hominibus ex piscatu potissimum et re pecuaria vitam sustentantibus incolitur.

Gories Peerse v. 113:

In Summa, du werft dar nene Früchte vinden,

Du machst se den fülven mit dy bringen.

Ock kan nicht waffen, wat men dar plantet und feyet,

v. 214:

De Vifch wert gedroget ym Winde und yn der Sünnen,

Abr. Ortelius (tekst): Inidonea autem sementi facienda tellus, neque ullum fert frumentum, ideo piscibus ut plurimum victitant. Quibus quoque exsiccatis et contusis tamquam in farinam reductis, loco panis in mensa utuntur.

Bletken, str. 32: Duritieí et piscationi a pueris student, nam vita omnis in piscatione consistit. Agriculturam non exercent, quippe quod agros nullos habent, maiorque pars victus eorum in piscibus, butyro insulso, lacte et caseo consistit.

str. 47: Islandiam terram asperam et nivosam dixi, estque praeterea scopulis atque lapidibus referta; ac ita quidem, ut nullus in tota insula sit ager: ne hortulos quidem, in quibus aut olera aut legumina habere possent, habent.

D. Fabricius (kap. 5. str. 18): Van Ackerwerck hebben se weinich vnderholdinge / dewyle der kolde Hemmel thor Saedt vnde Ackerbaw vnde enlick vnde külde haluen nicht vortkamen kan / van Fischerye hebben se ere meiste Nehringe vnde Handtheringe . . .

D. Fabricius (kap. 4. str. 15): . . . ere dagelykc Kost ys Fisch / an der Lucht vnde Wind gedroget / . . .

D. Fabricius (kap. 8. str. 20): Islandt ys meist auerall ein scharp velsich / bergich vndt recht Schneelandt / derwegen ock neen edder weinich Bawacker dar tho finden ys / ock nene Garden / . . .

⁵⁶ Dosud je podobné konzervování masa obvyklé. E. Walter, Xen. Prag., str. 225.

⁵⁷ Olaus Magnus lib. XXI. cap. 4. In eadem praeterea insula Islandiae tanta butyri saisi ob pecudum multitudinem et pascuorum ubertatem reperitur copia, ut non sufficientibus vasis aut tonis cistas vel capsas ex odorifero ligno confectas XXX vel XL pedum longitudine, IV vero vel V altitudine quotannis pluribus in locis repleant atque in domesticum usum imo et mercatorum commutationem conservent.

Zikmund z Puchova, Kozmogr. Česká, l. 497: ... než kde jsou roviny, tu se dobytkuom pastvy tak hojně rodí, že jej sháněti musí, aby tučností nemřel.

Abr. Ortelius (tekst): At graminis adeo foecundum solum ferunt in ea omnes, qui de hac insula scripsere, ut nisi pecus a pabulo interdum arceatur, ab arvina ne suffocetur, periculum... Boves et vaccae hic omnes cornibus carent: oves non item.

Blefken, str. 49: Butyri magnam copiam habent, propter graminis pinguedinem: tam pingue enim est Islandicum gramen, ut boves post certum tempus a pascuis sint arceendi, ne rumpantur... Butyrum plaerique propter vasorum inopiam in angulos aedium, ut nos calcem aut aliam materiam, seponunt, idque sine sale. Domestica animalia habent vaccas; sed multae sunt mutilae cornibus. Equi gradarii fere omnes, oneribusque ferendis aptissimi. Habent oves praegrandes. Non suem, non gallinam propter frumenti inopiam, alunt. Si quando illos pabulum aut foenum hieme deficit, pecora piscibus alunt.

D. Fabricius, kap. 8. str. 20: Dat Isslandische Grass ys so geyl / dat men de Ossen vnde Vehe / ein tydtlanck daruan aff holden moth / dat se nicht barsten / ... De Botter schlahn se dar vaken / wegen mangel der Vate / in den Hörnen vnnde Winckel des Huses / als wenn men sonst Kalek / Sandt vnde andere materien pleget hen tho dohn / doch alles geschüth ane Solt / vnde blifft dennoch gudt... Se hebben dar ock Köye, auerst meist ahne Hörner / se vnderholden nene Schwyne noch Höner / wegen mangel des Korns / wenn se tho tyden des Winters neen Voder effte How hebben / so erholden se dat Vehe mit gedrögeden Vischen / ...

⁵⁸ Olaus Magnus lib. XXI. cap. 3: ... piscesque capti frigidis

ventis exsiccantur, ac demum in apertis campis, quasi lignorum combustibilium strues compositi, per mensuras longorum cubitorum, sive cannas italica mensura, ad plura millia mercatoribus germanicis divenduntur aut pro frumento, cervisia, panno et similibus in rerum commutatione distrahuntur. lib. XXI. cap. 4: Pro potu gens illa utitur exotica cervisia e civitatibus Germaniae maritimis navigio adducta.

Zikmund z Puchova, Kozmografia Česká 1554 l. 497: V tomto ostrově jest tak mnoho ryb, že je v hromadách tak velikých co naši domové prodávaji. Neb obyvatelé na větším díle rybami se živí pro nedostatek obilí, kteréž se jim z jiných krajín a měst pomorských dodává, za něž od obyvateluv toho ostrovu s velikým svým ziskem ryby berou*.

Chytraeus, str. 122: ... farina, polenta, cerevisia, ferrum, cuprum, pannus Anglicus et institorum merces classibus advehuntur quotannis per mercatores Hamburgenses, Lubecanos, Bremenses etc., qui vicissim piscium frigore duratorum strues et sulfuris in ea insula effossi moles, balenarum pinguedinem, butyrum, sebum, coria boum, raias, pannum watman etc. evehunt.

Abr. Ortelius: Nam ut mihi Georgius Bruno auctor est, Lubecenses, Hamburgenses et Bremenses hanc insulam annuatim frequentant, farinam, panem, cervisiam, mulsum, vinum adustum, Anglicos et alios viliores pannos laneos et lineos, ferrum, chalybem, stannum, cuprum, argentum, monetam auream et argenteam, cultros, calceos, mulierum vittas et pepla, pileos et ligna, ex quibus aedes et piscatorum cymbas construunt. Pro hiis exportant Islandicum pannum (vulgo Watman), ingentes sulphuris effossi moles et maximam piscium induratorum copiam et haec quidem ex parte eius occidentali et meridionali. Ex orientalis vero et borealis insulae plaga, ubi graminibus abundant, bovinas ovinasque carnes, butyrum, saepe vellera et ferarum pelles, vulpes et falcones albicantes, equos, quales ut plurimum natura gradarios nurrit.

Blefken, str. 38: Pisces sub dio cumulant, tantaque ibi est

* O závislosti popisu Islandu v Münstrově Kosmografii na mapě Olaa Magna z r. 1539 srov. studii Metelkovu, O neznámém dosud vydání mapy Islandu Olaa Magna z r. 1548. Věstník Král. české spol. nauk tř. fil.-hist.-jaz. 1895, čís. IV, str. 7 a d.).

aëris puritas, ut sine sale solum vento soleque durentur, felicius quidem quam si sale condirentur.

Blefken str. 33: Habent Germani, qui in Islandia negotiantur, locum in portu Hafnefordt natura munitum, ubi sub tentoriis suas merces venum exponunt, calceos scilicet, vestes, specula, cultellos, et id genus mercium nullius fere pretii. Islandici habent oleum ex piscium visceribus liquefactum nostris alutariis ac sutoribus notum: habent pisces, sulphur, exuvias vulpium candidas, butyrum aliaque. Haec omnia nostris mercibus commutant, neque prius rata (str. 34) est mutatio, nisi prius nostro cibo et vino aut cerevisia probe sint distenti una cum uxoribus, liberis, quos, quotquot habent, adducunt.

D. Fabricius, kap. 5. str. 18: ... de Dütschen vnde andere Nationen bringen alldar tho koppe / Schoen / Messer / Spiegel vnde dergelyken wahre / van klener edder ock groter Wahre / daran vorduschen effie vormengelen de Isslanders ander Wahre / als Olye vth Fischen geschmulten / Traen genömet / den Schomakers vnde Büdelers wol bekand / Item Schweuel / Fische / Velle van witten Vössen / Botter vnde andere dinge / de Koep ys nicht fast vnde bündich / ydt sy denn / dat se mit vnsem Wyn vnde Beer / also eine Sackpipe erst voll vpgévüllet syn / vnde einen guden Krop gesammelt hebben.

⁵⁹ Abr. Ortelius: Merces permutant cum mercatoribus mercibus.

Blefken, str. 47: Nullus apud illos pecuniae amor, merces enim mercibus commutantur.

⁶⁰ Blefken, str. 47: Nulla in tota insula est urbs, raro duas aut tres habitationes contiguas habent.

⁶¹ Gories Peerse v. 246:

De Hüfer ftån dar yn der Erden,

Blefken, str. 48: Aedificia omnia sunt subterranea, nam materiam ad aedificandum non habent... Harum (totiz abietum) prae-cipuus in aedificandis cubilibus subterraneis usus est, extra terram vix habitationem propter validissimos ventos, qui interdum et equos et sessores prosternunt, invenies.

K tẽmto údajũm poznamenal Arngrím Jónsson: Hoc quam falsum sit, vide Crymog. Lib. I., cap. 5 et Apologet. part. 2 sect. 2, 3, 9 et 15, ubi de Islandorum habitandi, aedificandi, convivandi aliaque vivendi ratione. (Anatome l. Ls).

Moderní kritik, Sigurd Jónasson, vyslovil se o věci takto: Man seer altsaa, at Forf. gjentager de samme Paastande om Islændernes underjordiske Boliger og anfører de selvsamme Grunde dertil som Blefken. Nogle ville maaske bemærke, at, skjönt det ikke passer paa de islandskee Bygninger nu, saa kunde det dog have været Tilfældet paa den Tid, Forf. var der. (Annaler, str. 318.)

⁶³ Gen. c. 3, v. 19.

⁶³ Olaus Magnus, lib. XXI, cap. 4: Hi autem Islandenses sani, iucundi et liberales sunt: diu sine medicina etiam supra centum annos vivunt.

Blefken, str. 33: Multi annos CL attingunt. Ac vidi senem, qui CC se tunc vixisse annos dicebat.

D. Fabricius: kap. 4. str. 15: . . . werden dennoch in de 150. Jahre oldt / eines deels 200. vnde darauer /

⁶⁴ Blefken, str. 30: Sunt plerique viri Islandici valde superbi et elati, praesertim propter corporis robur, quod habent.

D. Fabricius, kap. 4. str. 15: Anlangende de Inwahnere / synt in gemein sehr hofferdich vnde vpgblasen / vnde dat sonderlick wegen der stercke eres Lyues / de se hebben / . . .

⁶⁵ Gories Peerse v. 219:

Wert en dar Beer mit Schepen hen gebracht,
Se drincken, dewyle ydt wart, mit macht,
Aver achte Dage laten se ydt nicht duren,
Se fürchten, ydt möchte füs vorfuren.

Blefken, str. 35. Vinum et cerevisiam a nostris emptam non reponunt, sed domatim epotant, per vices alii apud alios, idque gratis.

D. Fabricius, kap. 4. str. 16. . . denn Wyn vnde Beer / so vth frembden Landen darhen gebracht / vnde vor andere Isslandische Wahre vortuschet effte vormengelt wert / sparen se nicht lange / sondern maken daruan mit den Naberen alsbalde gudt Zyr / vnd frölick Leuendt / beth ydt alles vth ys / vnde solckes geyt by der Ryge effte by Borten vmme.

⁶⁶ Blefken, str. 31: Uterque sexus in Islandia eundem habitum habet, ita ut ex vestibus, an vir an femina sit, haud facile dignoscas.

D. Fabricius, kap. 4. str. 15: De Menner vnd Frouwen hebben

einerley Kledinge / dat men se daruth nowlick scholde erkennen können / effte ydt Man / effte Frouwe were / ...

Běží tu o omyl Blefkenův, který ostře vytkl Arngrím Jónasson: Etiam illud tam verum quam quod minime. Teste omnium temporum experientia. Nam de prisceis: illorum historiae discretum utriusque sexus habitum satis loquuntur. Quod ipsum ex lege sumptuaria, vestitus precium utrique sexui discretim statuente, in codice LL arguitur. De nostra vero aetate si quis requirat, contra nugatorem res ipsa testatur. (Anatome Blefkeniana l. H7'). Vetrovi pak učinil výtku Sigurd Jónasson: Det er ikke let at gjætte, hvorledes nogen, der har været i Island, kan falde paa at sige, at Mandfolk og Fruentimmer gaae eens klædte. Paa den Tid, da Forf. har været i Island, havde Mandfolkene der korte Knæbuxer og Fruentimrene lange Skjærter, hvilket man kan see af Eggert Olafssons Reise p. 24 o. fig., hvor Afbildninger af de forskjellige Dragter findes. Forf. har ogsaa her fulgt Blefken (p. 31). Urigtigheden heraf har Forfatteren til Anatome Blefkeniana oplyst (jfr p. 47); men man kan see, at det ikke har hjulpet, da det alligevel er gaaet over i nærværende Forf.'s Skrift. (Annaler 1858, str. 319.)

Ale více lze vysvětlit dlouhou dobou, která uplynula od Vetrova pobytu na Islandě až k vydání Islandie. Vetter přejal údaj o shodě mužského a ženského oděvu, o němž si patrně sám nic nepoznamenal, prostě z Blefkena, (podobně jako údaj o podzemních domech).

⁶⁷ Blefken, str. 31: Lino carent, nisi a nostris sit importatum. D. Fabricius, kap. 4. str. 15: ...neen Linnen ys alldar / ydt werde dann vth dissen Landen darhen gebracht.

⁶⁸ Miněna je ostrovní skupina, zvaná Vestmannaeyjar, při jižním pobřeží islandském. Thorson a Sigurd Jónasson (Annaler, str. 293, 319), Thoroddsen, Gesch. II., str. 216, pozn. 1. Walter, Xen. Prag., str. 219 a. d., 228.

Název Vespeno je zaznamenán na mapě Olaa Magna (Carta marina et descriptio septemtrionalium terrarum 1539, srov. vydání Brennerovo: Die ächte Karte des Olaus Magnus) a na mapě Islandu, vydané v Paříži r. 1548, která je kopií ostrova z mapy Magnovy. (J. Metelka, o neznámém dosud vydání mapy Islandu Olaa Magna z roku 1548). Název Wespeno je zaznamenán také na mapě 102

Orteliovy sbírky, která je ponejvíce založena na Magnově mapě z r. 1539 (E. Brandmaier, *Bibliograph. Untersuchungen üb. Entst. und Entwickl. d. Ort. Kartenw.*, str. 84).

⁶⁹ Olaus Magnus: lib. II. De rupe Monachi marini, cap. 5. Sub dominio quondam ditissimi regni Norvegiae prope insulam Farensen, mons est eminens in Oceano, quem appellatione conformi navigantes Monachum vocant. Habet enim naturali suo situ et incisione partium, praesertim verticis, cappam contextam, imo et proprietatem, ut omnes in dira tempestate ad eum confugientes, tutissime susceptos consoletur.

Blefken, str. 20: Hic altissimam rupem vidimus, quae in summitate cucullati monachi caput repraesentat, ubi etiam contra omnes ventos tutus est receptus, multosque hic monachus ex praesenti liberat periculo.

⁷⁰ Miněna je patrně „kamenná žena“, skála mající podobu hranolu, v průsmyku Kerlingarskardu. Thoroddsen, *Gesch. II.*, str. 216, pozn. 3. Ph. Schweitzer, *Island. Leipzig, Berlin* (bez udání roku), str. 158.

⁷¹ Blefken (str. 51) píše o mořské obludě (monstrum) z rodu velryb, neznámého prý jména. Popisuje ji takto (str. 52): Caput quadratum habet, oculos flammeos, circumcirca longis cornibus munitum, corpus nigrum et atris pennis obsitum est.

⁷² Blefken (str. 51): Mortua aut occisa belena incolae ex ossibus eius magna dexteritate aedificia et habitacula construunt, item sedilia, scamna, mensas et cetera utensilia fabricant, ita levigantes, ut ebori simile sit.

D. Fabricius, kap. 8. str. 21: Vth den Knaken der Walfischen maken de Inwahnern mit sonderlyker Kunst vnde fleisses / Gebuwte Hüser / Bencke / Dische / Stöle vnde andere Wahre / maken solekes so glat / effte ydt Elpenbeen were / wol in dissen Hütten / de van Walfisches Ribben gebuwet synt / schlept / dem soll stedes van Schipbröke drömmen.

⁷³ Zikmund z Puchova, *Kozmogr. Česká l. 500*: Jest také jedna ryba z velrybův, kterůž někteří jmenují orku. Norvédové jí říkají Springwal pro její velikou hbitost, má na hřbetě vysoký a široký hrb.

Olaus Magnus lib. XXI., cap. 7: Balena etsi quantitate maxima, centum scilicet aut trecentorum pedum longitudine et vastissima corporis mole praedita, tamen orcam quantitate minorem sed agilitate tam in saltu quam aggressu crudeliorem sibi infestam habet. Est autemorca similitudine carinae inversae belua truculenta dentibus, quibus ceu Liburnicarum rostris secreta balenae ac vituli eius corpus lacerat vel celeriter aculeato dorso discurrit eam agitando, ut in vada littorae protrudat. Illa vero, scilicet balena, pondere vasti corporis ad flexum immobilis, ad repugnandum astutiae orcae iners, in fuga unicum praesidium collocat.

Blefken (str. 51): Etsi vero ingens et formidabilis sit bestia (totiž balaena) magnumque habet robur, tamen a suo capitali hoste non adeo magno, quiorca nominatur, saepe non oppugnatur solum, sed vincitur; habet hic piscis navis inversae formam atque in dorso pinnas acutissimas et longas, quibus mollia ventris balaenae vulnerat et occidit; adeoque timet hunc piscem balaena, ut illum fugiendo saepe ipsam littori illidat.

⁷⁴ O těchto rybách (isl. stökklar zvaných) kolují dosud mezi islandskými rybáři různé pověsti. Thoroddsen, *Gesch. II.*, str. 217, pozn. 2.

⁷⁵ Olaus Magnus, lib. XXI., c. 27 (o mořském hadu): Hic navigia infestat hominesque se in sublime instar columnae erigens rapit ac devorat: neque id sine portentoso spectaculo regni, instante mutatione evenire solet, nempe quod principes in fatum concedent, vel in exilium turbabunter aut bellicus tumultus e vestigio subsequetur.

⁷⁶ Zemřel 20. ledna 1612.

⁷⁷ Zikmund z Puchova, *Kozmogr. Česká l. 501*: A to Buoħ učinil proto, aby všudy spatřen byl divný, nestíhlý a všehomocný, a člověk aby ve všem všudy na světě stvořitele svého spatřoval a poznával a z toho aby v podivení veliké takové nestíhlé božské moudrosti a moci přicházel a Boha aby nadevšecko ctil a chválil.

Gories Peerse v. 265:

Dat legge ick ynt gemene mit ehren,
Und wol dith nicht glöven wil noch kan,
De segel fülvest dar henan

Und reyse dar, als ick hebbe gedân,

Dat he de warheit deste beth ervaren kan.

Blefken, str. 6: tamen cogitans de iisdem rebus, quae ad laudem et admirationem sapientiae et immensae potentiae gratiarumque actionem invitant, de consilio bonorum visorum, qui invisibilia Dei ex creaturis per opera ipsius intelligunt, ipsamque aeternam eius potentiam ac divinitatem conspiciunt, ut apostolus ait, statui hoc scriptum, in quo multa Dei mirabilia opera continentur, in lucem emittere. Neque enim dubium est, quin eiusmodi creaturarum visibilium vera cognitio plurimum habeat momenti ad omnipotentis Dei pleniorum cognitionem apud eum, qui verae fidei lumine interius illustratus, quamcumque oculis foris contemplatur in dominum creatorem studet regerere et ad eius potentiam, sapientiam, bonitatem omnia referre. Neque difficile erit iis, in quibus est Dei cognitio, cum specie mirabilium capiuntur aut delectantur, quae habet mundus, virtutemque et opera eorum mirati fuerint, intelligere ex his, quanto eorum creator et dominator est fortior, qui omnia ex nihilo fecit.

Blefken, str. 13: Verum permulti hodie reperiuntur, qui nihil nisi quod ipsi et viderunt et experti sunt, denique quotidianum est, pro vero iudicant, imo illis non visa, incredibilia putant. Sed cum res externas et veras, quae etiam ratione nituntur, narramus, ad (str. 14) mirari Dei conditoris et opificis sapientiam, potentiam et bonitatem incipimus, unde laus et gratiarum actio proficiscitur, quae tollitur desinitque, si admiratio cessat, omniaque incognita tibi pro falsis habeas.